

постійних величин належать функції діючих осіб та їх послідовність. Вони становлять основну складову частину казки. Функцією автор вважає дії персонажа з точки зору його ставлення до ходу дій. До змінних параметрів казки відносять: кількість та спроби виконання функцій, мотивування та атрибути персонажів, мовний стиль. Отже, функції, які виконуються зі збереженням певної послідовності, складають єдиний композиційний фундамент для усіх чарівних казок. Казкотерапія знайшла своє застосування у психологічній практиці з молодшими школярами та дітьми, які тільки готуються до школи. Головний сенс казкотерапії полягає у відтворенні ментального простору, який дозволяє дитині зробити свої фантазії подібними до реальності, сприяють боротьбі та успішному подоланню її страхів та комплексів. Дитина вчиться проявляти себе з гарного боку завдяки позитивним персонажам, а завдяки негативним героям бачить модель неналежної поведінки у суспільстві.

Висновки. «Морфологічна формула» Володимира Яковича Проппа – це результат конструювання моделі, яка не може мати реального втілення в історичному минулому, але здатна пояснити усе потенційне різноманіття форм даної традиції, які народжуються у процесі морфологічної еволюції. Етнографічні відповідності темам і мотивам чарівної казки дозволяють виявити ритуально-матеріальний субстрат, так зване, поживне середовище, їх семантики і через це – сприяє встановленню їх походження – генезису. Я вважаю, що читання казок своїм дітям, братам та сестрам або навіть просто для себе, ефективно допомагає у боротьбі зі стресом, дозволяє зробити «відпочинок» своєму мозку, поринути в інший простір, який наділений своїми персонажами, їх перемогами, невдачами та цим самим вчить читача та слухача робити правильний вибір у реальному вимірі життя, а не тільки у фантастичному вимірі казок. На власному прикладі знаю, що читання навіть однієї казки, яка наділена найпростішим сюжетом, може допомогти у прийнятті власного рішення та знаходженні відповіді на те питання, яке вже давно турбує. Читання вчить розмірковувати та краще висловлювати свої думки та відчуття. Звичайно, якщо проаналізувати будь-яку казку, яку нам читали батьки у дитинстві, та прочитати цю казку у дорослому віці, читач зможе відкрити для себе зміст написаного зовсім по-новому, його висловлювання будуть мати інший характер та, можливо, він відшукає у цих рядках важливі для себе слова, які допоможуть йому у певний період життя. З цього можна зробити висновок, що терапія казками, вчинки героїв, поринання у фантастичний вимір казок як для маленьких дітей, так і для дорослих людей, дозволяє краще зрозуміти народ, його менталітет, позбутися власних перешкод, навіть, якщо вони вигадані, дарує відчуття легкості та взаємного поєднання з автором казки та персонажами цього дійства.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АПТЕЧНОЇ СПРАВИ ВІД СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ДО ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Іваннік Ю. С.

Науковий керівник: Горбаньов В. В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Вступ. Рівень розвитку аптечної справи в різні історичні періоди визначався матеріальними умовами, ступенем розвитку продуктивних сил і характером виробничих відносин. Історія становлення та розвитку аптечної справи нерозривно пов'язана з розвитком

медицини в суспільстві. Становлення та розвиток фармації як галузі наукового знання і сфери практичної діяльності обумовлені певним колом проблем, домінуючою серед яких є прагнення привести стан здоров'я людини у відповідність до певної загальновизнаної на даний історичний момент норми.

Мета дослідження. Дослідити історичні аспекти становлення та розвитку аптечної справи від стародавнього світу до епохи середньовіччя.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є доступні інформаційні джерела з проблеми. Застосовано методи: теоретичний, історичний, узагальнення, систематизації, порівняння, аналізу та ін.

Результати дослідження. Перша згадка про аптеку зустрічається у працях Гіппократа у IV ст. до н.е. Аптекою (грец. *apotheka* – сховище, комора) спочатку називалися приміщення у лікаря для зберігання лікарських засобів і приготування ліків. З античної Греції термін «аптека» перейшов до багатьох країн світу, відтак набув інтернаціонального звучання й став означати установу для виготовлення, зберігання й відпуску лікарських засобів та інших медичних товарів. Гіппократ сформулював основи зберігання лікарських засобів і кваліфікував їх за дією на організм. Проте за його вченням, «природа лікує, а лікар тільки допомагає». Він стверджував, що лікарські речовини мають силу, яку потрібно зберегти при заготівлі ліків, щільно закриваючи посуд, щоб під впливом вивітрювання не видихалася їх сила.

За часів Гіппократа лікарські засоби поділялися на наступні класи: вода, поживні речовини, слизові, солодкі, маслянисті й жирні засоби, в'язучі, гострі, ароматні, смолисті, бальзамічні й наркотичні. Відвари та рідкі соки зберігали у скляних місткостях, рослинну сировину – у глиняних, щільно закритих посудинах. Рослинні препарати вживали у вигляді відварів, настоїв, соків та смол.

Видатним представником римської медицини та фармації був Гален (131-201 рр. н.е.), який класифікував лікарські речовини за дією на три основні групи: прості – діють елементарними якостями холоду, тепла, вологості й сухості; складні – діють залежно від різного поєднання головних і побічних властивостей (гіркі, солодкі, кислі); специфічні – що діють складом, як, наприклад, проносні та ін.

Гален узагальнив способи механічної та фізико-хімічної обробки рослинної та тваринної лікарської сировини, запровадив вагові та об'ємні відношення для настоїв, екстрактів, відварів. Ці ліки у фармакопеях відтоді називають «галеновими препаратами». Він застосовував багато різноманітних лікарських форм: порошки, пілюлі, болюси, мила, мазі, пластирі, гірчичники, збори, мікстури, соки з рослин, жирні рослинні масла, ефірні масла, вина, компреси, примочки, припарки, антидоти, теріаки та інші суміші, до яких входили рослинні, тваринні й мінеральні речовини. У своїх наукових працях вчений навів рецептуру близько 450 лікарських засобів, серед яких 250 тваринного та мінерального походження.

У III ст. н.е. в Римі вже були фахівці, які займалися тільки приготуванням лікарських засобів. Називали їх фармаколеусами, а продавців сировини лікарської сировини – фармакополами.

Період раннього середньовіччя (V-XI ст.) характеризується значним впливом алхімії на лікознавство Європи. лікарські прописи були дуже ускладнені, рецепти часто складалися з кількох десятків речовин. Алхіміки у своїх пошуках збільшували кількість речовин, одержуваних штучно. Алхімічні лабораторії – перші приміщення, спеціально обладнані для проведення наукових досліджень та хімічних експериментів. Здобутком алхіміків було значне розширення знань в галузі практичної та прикладної хімії. Алхіміки розвивали та

вдосконалювали різноманітні методи перегонки, хімічні методи випарювання, осадження, фільтрації, кристалізації. Алхіміками були отримані дистильована вода для приготування ліків, кислоти соляна і азотна, скипідар, різноманітні ефірні масла. В процесі дистиляції вина було отримано алкоголь – винний спирт. Алкоголь назвали *aqua vitae* («жива вода»).

На кінець XI ст. в Європі не було аптек у вигляді торгових установ, де можна було б купити або замовити потрібний засіб. Лікарі або окремі особи створювали свої власні «препарати», збираючи і обробляючи для цієї мети рослини, мінерали та інші інгредієнти. Найпрогресивнішими у той час, були ченці, які працювали в лабораторіях і школах при монастирях. Принаймні саме там збереглися перші джерела про препарати і лікарські рослини, зібрані і вивчені монастирськими вченими.

Перша регламентована аптека була заснована 754 р. у Багдаді. Арабська фармацевтична школа включала сотні різних лікарських засобів і методик їх застосування. Вона стає дуже популярною в Європі, її активно вивчають і лікарі, і студенти в університетах Італії та Франції. Прообрази аптек у Європі з'явилися в XI ст. при монастирях. Ченці готували лікарські засоби і безкоштовно відпускали тим, хто мав у них потребу. Тоді ж з'явилися перші рецепти, які починалися зі слів «Cum Deo!» (З Богом!).

В Італії, завдяки розвитку Салернської медичної школи, почали відкриватися перші міські аптеки. Фахівців для них готували поширеним у той час практичним методом, за схемою учень – підмайстер – майстер. Проходження цього ланцюжка займало від 10 до 15 років. В XI ст. аптеки з'являються в містах Іспанії Толедо та Кордові. Розвиток науки призвів до більш досконалих форм фармацевтичного обслуговування, ніж торгівля лікарськими засобами на ринку. З XII ст. у Франції (1178 р.) та в Англії (1180 р.) відкриваються аптеки і вперше з'являється назва професії – «*apothecarius*».

У 1224 р. імператор Священної Римської імперії Фрідріх II Штауфен видав декрет про права і обов'язки лікарів і фармацевтів: уперше лікарям заборонялося отримувати прибуток від постачання лікарськими засобами своїх хворих та укладати з фармацевтами угоди щодо отримання прибутку. У свою чергу, фармацевтам заборонялося провадити лікарську практику. Водночас були впроваджені ревізії аптек, клятва фармацевтів, які готують лікарські препарати, правила зберігання й відпуску отрут. Все це відбувалося внаслідок організації перших аптек, що були обладнані складною як на ті часи технікою, перегонними апаратами, котлами й т. ін.

У XV ст. вперше з'являється термін «провізор» (від лат. *provisor* – передбачливий, такий, що передчуває, передбачає). Сама назва вже свідчить про важливу роль провізора в процесі лікування. Лікар ставить діагноз, а провізор передбачає напрям хвороби і за допомогою ліків коригує її протікання й подальший розвиток.

Висновки. Таким чином, характер становлення та розвитку аптечної справи стародавнього світу та епохи середньовіччя, найкраще визначає тогочасна грецька назва аптеки, *apothēke* – склад, у якому переважали лікарські засоби й товари східного походження. Перша регламентована аптека у Багдаді була відкрита в 754 р., перші аптеки в Європі, з'являються з XI ст. Поступово аптеки перетворювалися на хімічні лабораторії. У цих лабораторіях отримала свій початок методика хімічного аналізу неорганічних речовин. Отримані результати використовували як для пошуку ліків, так і безпосередньо для хімічної науки. Аптеки ставали центрами науки, а фармацевти займали чільне місце серед вчених того часу.